

Power2UAMs Lokaal Verslag: Brussel

Dit document werd opgesteld met de steun van de Europese Unie in het kader van het door de EU gefinancierde project: *Power to UAMs: Ensuring Equal Access, Participation, and Voice at the Local Level* (Power2UAMs – subsidieovereenkomst nummer 101190452 – CERV-2024-CHILD).

Dit document is een vertaling van het oorspronkelijke Engelstalige document met als titel “*Power2UAMs Local Report: Brussels*”. De vertaling werd gegenereerd met behulp van machinevertaling en nagelezen door NADOE. De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij de oorspronkelijke auteurs.

Auteur:

Caritas International en NADOE

Met de steun van projectpartners::

TARKI

Bridge EU

Vertaald door:

NADOE

Datum

2025

**Co-funded by
the European Union**

Medegefinancierd door de Europese Unie. De geuite standpunten en meningen zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijk die van de Europese Unie of het Europees Uitvoerend Agentschap voor onderwijs en cultuur. Noch de Europese Unie, noch de subsidieverlenende instantie kan hiervoor aansprakelijk worden gesteld.

Inhoud

1. Samenvatting	3
2. Inleiding van het lokale rapport.....	5
3. Methodologie	5
4. Literatuuronderzoek en bureauonderzoek.....	6
4.1 NBMV's in België en Brussel	6
4.2 Opvangcentra en opvangtehuizen	8
4.3 Relevant nationaal, regionaal en lokaal beleid voor NBMV's	8
4.3.1 Onofficiële intentieverklaring tussen twee in Brussel gevestigde opvangcentra voor minderjarigen in transit en de Brusselse regering (lokaal niveau).....	9
4.3.2 Huisvesting (regionaal niveau).....	9
4.3.3 Dienst Voogdij (federaal niveau)	9
4.3.4 Kinderbijslagstelsel (regionaal niveau).....	9
4.3.5 Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (OCMW) (federaal/lokaal niveau)	9
4.3.6 DASPA/OKAN (regionaal niveau).....	10
4.3.7 Plan MENA (regionaal niveau).....	10
4.3.8 Gezondheidszorg (federaal niveau).....	11
4.3.9 Leeftijdsbeoordeling (federaal niveau).....	11
4.3.10 Gezinshereniging	12
4.4 Conclusies over diensten, programma's en projecten.....	12
5. Kwantitatieve en kwalitatieve samenvattingen van interviews met NBMV's	13
5.1 Methodologische aandachtspunten	13
5.2 Samenvatting van de interviews met NBMV's.....	13
5.2.1 Achtergrondinformatie over de geïnterviewde NBMV's.....	13
5.2.2 Vluchtelingenstatus en voogdijstatus van NBMV's.....	15
5.2.3 De behoeften van NBMV's en hun beoordeling van juridische en sociale diensten	15
5.2.4 Ervaringen van NBMV's met wetshandhavers en grenspolitie	18
5.2.5 Ervaringen van NBMV's met discriminatie en geweld.....	19
5.2.6 Ervaringen van NBMV's met de leeftijdsbeoordelingsprocedure	19
6. Kwantitatieve en kwalitatieve samenvattingen van interviews met stakeholders... ..	20
6.1 Methodologische aandachtspunten	20
6.2 Samenvatting van de interviews met stakeholders.....	20

6.2.1 Soorten organisaties, functies, jaren ervaring, kwalificaties van de geïnterviewden	20
6.2.2 Aantal NBMV's waarmee zij werken, hun algemene uitdagingen	21
6.2.3 Beoordeling van de geleverde diensten.....	21
6.2.4 Ervaringen met de leeftijdsbeoordelingsprocedure van NBMV's.....	24
6.2.5 Ervaringen met discriminatie en geweld	25
7. Beleidsaanbevelingen	25
8. Conclusies.....	27
Bijlage 1: Referentielijst	29

1. Samenvatting

Dit lokale rapport, opgesteld door Caritas International en NADOE in het kader van het Power2UAMs-project, onderzoekt de situatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) in Brussel. Het focust op de integratie en het welzijn van NBMV's, middels de identificatie van on vervulde behoeften en een beoordeling van de openbare diensten en goede praktijken op lokaal niveau.

Het onderzoek, dat tussen mei en november 2025 werd uitgevoerd, combineerde een literatuuronderzoek met het in kaart brengen van stakeholders en met kwalitatieve interviews met 11 NBMV's en 14 stakeholders van relevante organisaties, waaronder opvangcentra, ngo's, integratie- en jeugddiensten en overheidsinstanties.

De bevindingen tonen aan dat het Belgische systeem voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) blijft functioneren in de spanning tussen immigratiecontrole en kinderbescherming. Dit betekent vaak dat de toegang tot essentiële diensten op lokaal niveau — waaronder huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en sociale bijstand — afhankelijk is van de administratieve status in plaats van het universele principe van kinderbescherming. Hierdoor lopen NBMV's die buiten de asielprocedure vallen, het risico uitgesloten te worden van basissteun en kansen op integratie.

Op het bestuursniveau blijft het systeem versnipperd over federale, gewestelijke en gemeentelijke structuren. Dit gelaagde landschap leidt tot inconsistente praktijken, bureaucratische vertragingen en hiaten in de continuïteit van diensten. Het voogdijsysteem functioneert als een belangrijk beschermingsmechanisme en is vaak het meest betrouwbare toegangspunt tot basisrechten. Toegang tot diensten kan echter beperkt zijn bij afwezigheid van een voogd.

Hoewel het voogdijsysteem en onderwijsprogramma's zoals OKAN/DASPA belangrijke steunpilaren vormen, ondervinden NBMV's aanhoudende barrières bij de toegang tot adequate huisvesting, gezondheidszorg, geestelijke gezondheidszorg en inclusieve trajecten naar regulier secundair en hoger onderwijs. In het onderwijs leiden capaciteitsgebrek, lange wachtlijsten en rigide taal-eerstbenaderingen tot vertraging of beperking van de instroom in regulier onderwijs, terwijl NBMV's vaak richting laaggeschoolde beroepsopleidingen worden gestuurd, ongeacht hun potentieel. Op het vlak van huisvesting ondermijnt de beperkte beschikbaarheid van kleinschalige, geïndividualiseerde oplossingen en wijdverspreide discriminatie op de private huurmarkt de stabiliteit, vooral voor jongeren die uit opvangvoorzieningen overgaan naar zelfstandig wonen.

De overgang naar autonomie na het bereiken van 18 jaar blijkt een bijzonder kwetsbare fase. Veel jongeren worstelen met het vinden van stabiele huisvesting of het blijven volgen van onderwijs door onvoldoende nazorg, een gebrek aan ondersteunende mogelijkheden voor zelfstandig wonen en zwakke overbruggingen tussen onderwijs, opleiding en werk.

Maatschappelijke organisaties — waaronder Caritas International, Maison Babel, Mentor Jeunes en BelRefugees — spelen een cruciale rol in het opvangen van hiaten in de publieke dienstverlening door gepersonaliseerde juridische, psychosociale, opvang- en integratieondersteuning te bieden aan NBMV's. Hun werking is echter sterk afhankelijk van onzekere en tijdelijke projectfinanciering, wat de duurzaamheid en de impact op lange termijn beperkt. Desondanks tonen professionals uit verschillende sectoren een hoge mate

van engagement, intersectorale samenwerking en een groeiende expertise in de begeleiding van NBMV's. Het is bovendien bemoedigend dat de geïnterviewde NBMV's zelf blijken te geven van motivatie, veerkracht en een uitgesproken wens om onderwijs te volgen, te werken en actief bij te dragen aan de Belgische samenleving.

Op basis van deze bevindingen formuleert het rapport de volgende aanbevelingen:

- Het veiligstellen van stabiele financiering op lange termijn voor organisaties die met NBMV's werken.
- Het uitbreiden van kleinschalige, niet-gesegregeerde huisvestingsoplossingen die voldoen aan dezelfde kwaliteitsnormen als die binnen het jeugdzorgsysteem, en het aanbieden van begeleid zelfstandig wonen voor NBMV's ouder dan 15 jaar om de overgang naar zelfstandigheid te ondersteunen.
- Het versterken van inclusieve onderwijstrajecten door taalondersteuning te verankeren in het regulier onderwijs en het voorkomen van voortijdige doorverwijzing naar laaggekwalificeerde beroepsopleidingen.
- Zorgen voor meertalige, kindvriendelijke diensten en het opleiden van professionals op het gebied van NBMV-specifieke kwesties.
- Vereenvoudiging van administratieve procedures, met name voor toegang tot sociale voorzieningen en gezondheidszorg.
- Het ontwikkelen van sterkere programma's die de verbinding leggen tussen onderwijs, opleiding en werkgelegenheid, in combinatie met initiatieven op gemeenschapsniveau die sociale inclusie bevorderen.

Hoewel Brussel over een sterk netwerk van toegewijde actoren beschikt, zijn aanhoudende beleidsaandacht, financiering en coördinatie essentieel om ervoor te zorgen dat alle NBMV's toegang hebben tot bescherming, autonomie en kansen om een waardig leven op te bouwen.

2. Inleiding van het lokale rapport

Het Power2UAMs-project heeft als doel gelijke toegang, participatie en inspraak te bevorderen voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) binnen het asielsysteem en tijdens hun doorreis, in overeenstemming met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind. Het project vertrekt van lokaal onderzoek dat tot doel heeft de on vervulde noden van NBMV' in kaart te brengen en het functioneren van lokaal sociaal beleid en sociale dienstverlening te analyseren in Athene, Piraeus, Brussel, Gent, Luik en Calais. Dit gebeurt via de inzet van projectpartners in Griekenland (GCR), België (NADOE en Caritas International) en Frankrijk (ECPAT). De onderzoeksmethodologie combineert deskresearch en literatuuronderzoek met stakeholdermapping en kwalitatieve interviews met zowel NBMV's als relevante actoren. Het onderzoek wordt gecoördineerd door het TÁRKI Social Research Institute en op een uniforme manier uitgevoerd in alle zes de locaties.

3. Methodologie

Voor de basiskwantitatieve informatie over de lokale context en het nationale niveau raadpleegden Caritas International en NADOE verschillende officiële bronnen, waaronder Statbel (het Belgische statistiekbureau), CijferbankBrussel.be (de officiële statistiekwebsite van de Vlaamse overheid), BISA.Brussels (het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse), de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) en gegevens van de Dienst Vreemdelingenzaken, Fedasil (het federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers) en de Dienst Voogdij. Een geactualiseerd overzicht van de opvangstructuren in de drie steden werd verkregen via Fedasil. De *stakeholdermapping* baseerde zich op de interne netwerken van Caritas International en NADOE — waaronder voogden en jeugdprogramma's in Brussel — en werd aangevuld met een gerichte online zoektocht naar bijkomende organisaties die NBMV's ondersteunen. Naarmate de interviews vorderden, werden nieuwe contactpersonen geïdentificeerd op basis van aanbevelingen van geïnterviewden. Ook de ondersteuning van de Power2UAMs-adviesraad droeg bij aan de identificatie van sleutelactoren. Het literatuuronderzoek omvatte rapporten en publicaties van instellingen zoals de FOD Binnenlandse Zaken, Fedasil, de Dienst Voogdij, AIDA en ECRE, evenals academische literatuur en nationale mediabronnen. Hoewel gegevens op nationaal niveau relatief goed beschikbaar waren, bleef lokaal gericht onderzoek naar NBMV's beperkt.

In totaal werden 11 NBMV's en 14 stakeholders geïnterviewd in Brussel, waaronder vertegenwoordigers van opvangcentra, pleegzorgdiensten, ngo's, integratiediensten en jongerenorganisaties. De geïnterviewde NBMV's (10 jongens en 1 meisje, in de leeftijd van 15-22 jaar) vertegenwoordigden verschillende nationaliteiten en juridische statussen. Het afnemen van interviews, voornamelijk in de zomer en het begin van de herfst, bracht aanvankelijk enkele logistieke uitdagingen met zich mee, vooral omdat veel professionals met verlof waren of druk bezig waren met de start van het schooljaar. Het betrekken van minderjarigen vereiste ook extra gevoeligheid en flexibiliteit, en vertrouwde tussenpersonen, zoals wettelijke voogden, speelden vaak een belangrijke rol bij het faciliteren van hun deelname.

4. Literatuuronderzoek en bureauonderzoek

4.1 NBMV's in België en Brussel

De Belgische bevolking is divers qua nationaliteit en etnische achtergrond, en deze diversiteit neemt toe. Het aandeel Belgen met een Belgische achtergrond is gedaald van 79.3 % in 2005 tot 71.4 % in 2015 en 64.0 % in 2025. Het aandeel Belgische burgers met een buitenlandse achtergrond is de afgelopen tien jaar met 4,7 procentpunten gestegen en het aandeel niet-Belgische burgers is gestegen van 11.2 % in 2015 tot 13.8 % in 2025.¹

Het aantal mensen dat internationale bescherming aanvraagt in België bereikte een piek in 2015 met 39.064 eerste aanvragen. In 2016 daalde het aantal sterk, waarna het elk jaar

¹ <https://statbel.fgov.be/en/themes/population/structure-population/origin>

weer toenam. Hoewel er in 2024 een grote opvangcrisis is, liggen de cijfers nog steeds lager dan die van 2015, met 33.146 eerste aanvragen.²

Door de opvangcrisis zijn veel aanvragers van internationale bescherming in België, vooral in Brussel, voor hun basisbehoeften afhankelijk van humanitaire organisaties, aangezien noodopvang vaak vol is en wachtlijsten eerder de norm van de uitzondering zijn. Hoewel de opvang van aanvragers van internationale bescherming onder de verantwoordelijkheid van de staat valt, belanden veel aanvragers die geen opvang krijgen of wiens aanvraag wordt afgewezen, op straat in Brussel. Om de toenemende dakloosheid in Brussel (ook onder verzoekers om internationale bescherming) aan te pakken, hebben de federale overheid en de gemeente deze dienst uitbesteed. Fedasil en de Brussels Deal hebben namelijk financiële middelen ter beschikking gesteld aan andere organisaties (bijvoorbeeld Samusocial en BelRefugees) om noodopvang op te zetten.³

Het aantal NBMV's dat in België aankomt, vertoont sinds 2022 een dalende trend. Het hoogste aantal aankomsten werd geregistreerd in 2022, toen de Dienst Voogdij voor het eerst 6.434 NBMV's registreerde. In de daaropvolgende jaren nam dit aantal af tot 4.366 in 2023 en 4.068 in 2024, gevolgd door 2.320 registraties in de eerste acht maanden van 2025. Deze jaarlijkse cijfers gaan gepaard met duidelijke seizoensgebonden schommelingen, met een toename van aankomsten tijdens de zomermaanden en een daling in de winter. Wat betreft de nationaliteiten van de aankomende NBMV's is er minder continuïteit doorheen de jaren. In 2022 werd een relatief groot aantal Afghaanse NBMV's geregistreerd, maar sinds 2024 is dit aantal sterk gedaald. Het aantal Eritrese en Somalische NBMV's blijft daarentegen relatief stabiel, terwijl het aantal Syrische NBMV's sinds ten minste 2020 een stijgende trend vertoont.⁴

Hoewel het totale aantal NBMV's dat in België aankomt, sinds 2022 daalt, blijft de bezettingsgraad in de eerste- en derde fase-opvangstructuren van Fedasil uitzonderlijk hoog. Tegen deze achtergrond heeft de federale overheid beslist om een deel van de opvangplaatsen die oorspronkelijk voor NBMV's waren voorzien, te herbestemmen voor gezinnen en alleenstaande volwassenen. Hierdoor is ongeveer 40 % van de capaciteit van de tweede fase-opvangstructuren omgevormd tot plaatsen voor gezinnen, wat de beschikbaarheid van aangepaste opvang voor NBMV's verder onder druk zet.⁵

De lijst met de belangrijkste talen van vluchtelingen en NBMV's per plaats is in België niet beschikbaar. Op basis van de top 5 van nationaliteiten onder NBMV's in België zijn de meest gesproken talen van NBMV's voor 2024 Tigrinya, Dari, Pashto, Arabisch en Oekraïens.⁶

² <https://dofi.ibz.be/nl/figures/international-protection/applicants-international-protection/nationale-statistieken>

³ <https://emnbelgium.be/news/500-additional-places-are-made-available-asylum-seekers-homeless-shelter-network-brussels>

⁴ https://justitie.belgium.be/nl/statistieken/dg_wetgeving_fundamentele_rechten_en_vrijheden#6

⁵ www.caritasinternational.be/wp-content/uploads/2025/10/Dashboard_2025Janv-Juin_FR.pdf

⁶ https://justitie.belgium.be/nl/statistieken/dg_wetgeving_fundamentele_rechten_en_vrijheden#6

Een artikel van *De Graeve, Vervliet en Derluyn (2017)*⁷ biedt een zeer relevante analyse van hoe het Belgische systeem voor NBMV's functioneert tussen immigratiecontrole en kinderbescherming. Hoewel het gebaseerd is op het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind, zijn de structuren ervan gevormd door het idee van 'migratiebeheer', dat onderscheid maakt tussen *categorieën* minderjarigen in plaats van hun individuele behoeften. Bij aankomst worden de meeste NBMV's bijvoorbeeld in het federale opvangnetwerk geplaatst in plaats van in centra die door de regionale jeugdzorg worden georganiseerd (hoewel er enkele uitzonderingen zijn op basis van kwetsbaarheidscriteria). De ondersteuning die in het federale opvangsysteem wordt geboden, voldoet niet aan dezelfde kwaliteitscriteria als in de jeugdzorg, wat resulteert in gestandaardiseerde procedures, beperkte aandacht voor ontwikkelingsbehoeften en ongelijke toegang tot kwalitatieve zorg en diensten in vergelijking met die welke door de regionale jeugdzorg worden aangeboden. Dit weerspiegelt een institutionele spanning tussen enerzijds humanitaire zorg voor het welzijn van kinderen en anderzijds restrictieve migratiecontrole, waarbij bescherming afhankelijk is van kwetsbaarheidscategorieën in plaats van universele kinderrechten.

4.2 Opvangcentra en opvangtehuizen

In juli 2025 beschikte België over een opvangcapaciteit van 35.322 plaatsen. Met 33.160 personen in het opvangsysteem bedroeg de bezettingsgraad 94 %. 1.836 personen stonden op de wachtlijst voor een plaats in het opvangsysteem.⁸

NBMV's in België worden in principe eerst ondergebracht in gespecialiseerde opvangcentra (de zogenaamde Oriëntatie- en Observatiecentra (OOC)). Tijdens deze *eerste fase* wordt een beoordeling uitgevoerd om de specifieke behoeften van elk kind vast te stellen. Na deze evaluatie wordt de NBMV overgebracht naar een opvangcentrum voor de tweede fase, waar hij/zij verblijft totdat er een beslissing genomen is over zijn/haar verblijfsstatus. Zodra een NBMV een positieve beslissing krijgt, kan hij/zij overgebracht worden naar een individuele accommodatie – de *derde fase* – waar de minderjarige zich voorbereidt op een zelfstandig leven tot hij/zij de leeftijd van 18 jaar bereikt.

Volgens een inventarisatie van opvangcentra met beschikbare plaatsen voor NBMV's in de stad Brussel zijn er in totaal **522 plaatsen** geïdentificeerd binnen het officiële opvangsysteem en **208 plaatsen** in noodopvangcentra, verdeeld over verschillende fasen of functies (bijvoorbeeld pre-opvang, 1e fase, 2e fase en 3e fase).

4.3 Relevant nationaal, regionaal en lokaal beleid voor NBMV's

Er zijn verschillende nationale, regionale en lokale beleidsmaatregelen van kracht om tegemoet te komen aan de verschillende behoeften van NBMV's in Brussel.

⁷ De Graeve, K., Vervliet, M., & Derluyn, I. (2017). Tussen immigratiecontrole en kinderbescherming: niet-begeleide minderjarigen in België. *Social Work & Society*, 15(1).
<https://www.researchgate.net/publication/319542310>

⁸ <https://fedasil.be/nl/node/30>

4.3.1 Onofficiële intentieverklaring tussen twee in Brussel gevestigde opvangcentra voor minderjarigen in transit en de Brusselse regering (lokaal niveau)

Sinds mei 2023 bestaat in Brussel een informele overeenkomst tussen twee opvangcentra — Centre Amran en Centre Dubrucq — die NBMV's "op doorreis" opvangen, vaak met de intentie om door te reizen naar het Verenigd Koninkrijk of andere EU-lidstaten. In het kader van deze overeenkomst zijn de centra niet verplicht de aanwezigheid van deze minderjarigen te melden aan de bevoegde autoriteiten, waardoor zij er maximaal drie maanden kunnen verblijven. Hoewel deze regeling voorziet in tijdelijke opvang en basisbegeleiding, opereert zij buiten het formele wettelijke en beleidsmatige kader en geniet zij geen officiële erkenning. Op het moment van schrijven van dit rapport staat het voortbestaan van beide centra onder druk, aangezien opvangplaatsen die oorspronkelijk voor NBMV's waren voorzien mogelijk worden herbestemd voor volwassenen.

4.3.2 Huisvesting (regionaal niveau)

Het tekort aan particuliere huisvesting in Brussel (en in België in het algemeen) en de beperkte capaciteit van lokale opvanginitiatieven in de derde fase belemmeren de overgang naar zelfstandige huisvesting van NBMV's ouder dan 15 jaar met een verblijfsstatus. Door het tekort aan huisvesting moeten NBMV's soms langer in opvangcentra blijven of accepteren dat ze naar een andere stad of regio verhuizen, wat hun ondersteuningsnetwerken, welzijn en scholing verstoort. Er lijkt een gebrek te zijn aan organisaties in Brussel die NBMV's ondersteuning bieden bij het zoeken naar geschikte huisvestingsmogelijkheden.

4.3.3 Dienst Voogdij (federaal niveau)

Elke NBMV die in België aankomt, heeft onmiddellijk recht op een voogd wiens rol het is om te helpen bij juridische en administratieve procedures, de opvang en het onderwijs op te volgen en toe te zien op het welzijn van de minderjarige. Het voogdijerschap wordt op federaal niveau beheerd door de Dienst Voogdij, maar het is de voogd die ervoor zorgt dat minderjarigen toegang hebben tot openbare diensten op lokaal niveau. Een belangrijke beperking van dit systeem is echter dat NBMV's zonder voogd geen toegang hebben tot bepaalde essentiële diensten. Zo is het bijvoorbeeld niet mogelijk om zonder voogd een bankrekening te openen.

4.3.4 Kinderbijslagstelsel (regionaal niveau)

Nadat ze een verblijfsstatus hebben gekregen, hebben NBMV's die in Brussel wonen recht op kinderbijslag en een sociale uitkering. Dit is een maandelijks bedrag dat varieert naargelang de leeftijd van de minderjarige. Dit systeem verschilt van de gewestelijke kinderbijslagstelsels in Vlaanderen of Wallonië, waar NBMV's al toegang hebben tot deze steun terwijl ze nog in de verblijfsprocedure zitten.

4.3.5 Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (OCMW) (federaal/lokaal niveau)

Na het verlaten van het opvangnetwerk hebben erkende vluchtelingen zonder werk, recht op sociale bijstand. Dit omvat een maandelijks inkomen, een 'installatiebonus' (een eenmalige financiële bijdrage om meubilair aan te schaffen bij het verlaten van een situatie van dakloosheid (het verlaten van het opvangstelsel wordt door de staat beschouwd als gelijkwaardig aan een situatie van dakloosheid)), hulp van een maatschappelijk werker en financiële ondersteuning bij medische kosten, indien nodig. NBMV's hebben ook recht op toegang tot het sociale bijstandsstelsel, indien de noodzaak kan worden aangetoond en indien de minderjarige geen aanvrager van internationale bescherming is. NBMV's die nog in de asielprocedure zitten, krijgen materiële hulp van Fedasil. Hoewel de OCMW's binnen een federaal wettelijk kader opereren, verlenen zij hun diensten op lokaal niveau. Elk OCMW is

verbonden aan de gemeentelijke, lokale overheid en is enkel bevoegd op het grondgebied van die gemeente. Hoewel deze organisaties in principe dezelfde mogelijkheden en vormen van hulp bieden, kan de technische toepassing verschillen en kunnen lokale overheden extra voordelen bieden die buiten het federale kader vallen.

4.3.6 DASPA/OKAN (regionaal niveau)

DASPA/OKAN is een vorm van onderwijs die wordt aangeboden aan alle anderstalige, nieuwkomers tussen 12 en 18 jaar. In het Nederlandstalig onderwijs heet dit OKAN, en in het Franstalig onderwijs DASPA (in Brussel zijn beide mogelijk, afhankelijk van de gekozen taal). Het doel is om gedurende een periode van gemiddeld één jaar de nadruk te leggen op taalverwerving (Nederlands of Frans) en integratie, waarna de leerlingen kunnen instromen in het regulier secundair onderwijs. Hoewel deze structuur leerlingen een veilige en ondersteunende omgeving biedt om taalvaardigheden te ontwikkelen, leidt dit vaak tot feitelijke segregatie. OKAN-klassen worden vaak in aparte klaslokalen georganiseerd, en in sommige gevallen zelfs in aparte vleugels of gebouwen, waardoor de interactie met de bredere schoolpopulatie wordt beperkt.⁹ In het basisonderwijs bestaat dit systeem niet. Jongere kinderen (jonger dan 12 jaar) van nieuwkomers volgen vaak dezelfde lessen als hun Belgische leeftijdsgenoten.

De lokale capaciteit in OKAN/DASPA-klassen in Brussel is niet altijd voldoende, waardoor NBMV's soms enkele maanden moeten wachten voordat ze naar school kunnen gaan. Verschillende scholen in Brussel bieden DASPA of OKAN aan, maar er zijn geen specifieke gegevens over hun capaciteit beschikbaar.

Bestaand onderzoek wijst uit dat NBMV's consequent veel waarde hechten aan het behalen van een diploma, maar dat de structurele kenmerken van het onderwijssysteem hun kansen en resultaten vaak beperken. Na hun eerste jaar in DASPA of OKAN zijn NBMV's oververtegenwoordigd in beroepsopleidingen en deeltijdberoepsopleidingen, evenals in programma's die zijn ontworpen voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Omgekeerd blijven zij ondervertegenwoordigd in algemene en technische onderwijstrajecten die doorgaans dienen als voorbereiding op het hoger onderwijs. Bovendien lopen NBMV's die de leeftijd van 18 jaar bereiken of hun verblijfsstatus verliezen voordat zij hun DASPA- of OKAN-jaar hebben afgerond, een verhoogd risico om het schoolsysteem te verlaten zonder een formele kwalificatie te hebben behaald.¹⁰

4.3.7 Plan MENA (regionaal niveau)

In 2015 werd een overeenkomst gesloten tussen Fedasil en de regering van de Federatie Wallonië-Brussel om gespecialiseerde opvangplaatsen te creëren voor kwetsbare NBMV's (vaak jonger dan 15 jaar), beheerd door de jeugdzorg (*Service de l'Aide à la jeunesse* - SAJ). In het kader van dit plan, dat onder de tweede fase van de opvang valt, werden in totaal 130 plaatsen gecreëerd.

⁹ van den Bogaard, R.-M., Groeninck, M., Verhaeghe, F., Orsini, G., & Vandevoordt, R. (2025). Policy Brief 6: Onderwijs: Toetreden tot en verlaten van OKAN [Beleidsnota]. REFUFAM.

¹⁰ De Graeve, K., Vervliet, M., & Derluyn, I. (2017). Between immigration control and child protection: Unaccompanied minors in Belgium. *Social Work & Society*, 15(1). <https://www.researchgate.net/publication/319542310>

4.3.8 Gezondheidszorg (federaal niveau)

NBMV's in België hebben recht op een basisziektekostenverzekering (*mutualité*) nadat zij drie maanden onderwijs hebben gevolgd. Voor degenen die nog geen verzekering hebben, voorziet Fedasil in medische zorg voor NBMV's die een verzoek om internationale bescherming hebben ingediend, terwijl het OCMW dringende medische noden dekt voor NBMV's die geen internationale bescherming aanvragen. Empirisch onderzoek toont aan dat NBMV's in België significant vaker ernstige angst-, depressie- en posttraumatische stresssymptomen ervaren, versterkt door traumatische ervaringen, dagelijkse stressfactoren en onzekerheden rond hun asielaanvraag. Deze niveaus van psychisch leed liggen hoger dan bij leeftijdsgenoten geboren in België en zelfs vergeleken met vluchtelingenjongeren die met hun ouders naar België zijn gekomen. Ondanks deze verhoogde psychische kwetsbaarheid blijven de beschikbaarheid en toegankelijkheid van psychologische en psychiatrische diensten voor NBMV's ontoereikend en schieten ze duidelijk tekort om aan hun aanzienlijke geestelijke gezondheidsbehoeften te voldoen.¹¹

4.3.9 Leeftijdsbeoordeling (federaal niveau)

Bij aankomst in België (of later in hun verblijfsprocedure) kunnen de Dienst Voogdij, de Dienst Vreemdelingenzaken of andere overheidsinstanties de opgegeven leeftijd van de minderjarige betwijfelen. Momenteel wordt de leeftijd bepaald aan de hand van de zogenaamde drievoudige test: een röntgenfoto van het sleutelbeen, de pols en het gebit. De nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van deze praktijk worden in de medische wereld en door ngo's sterk bekritiseerd.

In 2024 werden in België 1 713 leeftijdsbeoordelingsprocedures uitgevoerd en nam de Dienst Voogdij 1 654 beslissingen, waarbij iets meer dan 30 % als minderjarig werd aangemerkt. In Belgische uitspraken¹² werd verduidelijkt dat officiële documenten voorrang hebben op medische leeftijdsbeoordelingen, die in theorie slechts ondersteunend zijn – hoewel we in de praktijk zien dat dit niet veel verandert. In gevallen waarin documenten voorhanden zijn, worden deze vaak als vervalst beschouwd. Het Europees pact inzake migratie en asiel schrijft een grondige hervorming van de leeftijdsbeoordelingsprocedure voor, met inbegrip van een multidisciplinaire fase en de medische test als laatste instrument. Deze hervormingen moeten voor juni 2026 worden doorgevoerd.¹³

¹¹ De Graeve, K., Vervliet, M., & Derluyn, I. (2017). Tussen immigratiecontrole en kindbescherming: niet-begeleide minderjarigen in België. *Social Work & Society*, 15(1). <https://www.researchgate.net/publication/319542310>

¹² Tribunal de première instance, Liège, Chambre de la famille. (2023, June 16). *Jugement Rrg n° 22/1560/B relatif à la reconnaissance en Belgique d'un acte de naissance guinéen* [Judgment Rrg No. 22/1560/B concerning recognition in Belgium of Guinean birth certificate]. Retrieved from https://www.vreemdelingenrecht.be/sites/default/files/media/files/2024-10/20230616_Rb_Luik.pdf

Tribunal de première instance, Namur, division Namur, 2e chambre — Famille. (2024, April 17). *Jugement, Rôle n° 24/147/B* [Judgment, case no. 24/147/B]. Retrieved from https://www.vreemdelingenrecht.be/sites/default/files/media/files/2024-12/20240417_Rb_Namen.pdf

¹³ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en

4.3.10 Gezinshereniging

Gezinshereniging is een complexe procedure waarbij veel vluchtelingen, waaronder zeker NBMV's, hulp nodig hebben van professionele organisaties.¹⁴ In Brussel biedt Caritas International dit soort hulp, maar er zijn zeer lange wachtlijsten. Er is een grote behoefte aan organisaties die hulp bieden bij deze procedure. Bovendien is er een gebrek aan organisaties die hulp bieden bij de administratie en het zoeken naar huisvesting zodra het gezin is aangekomen. Het gebrek aan hulp legt veel druk op de minderjarige die al in België is. Recente wetswijzigingen (2024-2025) hebben gezinsherenigingsmogelijkheden voor NBMV's verstrengd, met onder meer een verbod voor personen met subsidiaire bescherming en een verkorting van de aanvraagtermijn voor jongvolwassenen van 12 tot 3 maanden. Het maatschappelijk middenveld vindt deze termijn onwerkbaar en er loopt een beroepsprocedure tegen deze hervorming.¹⁵

4.4 Conclusies over diensten, programma's en projecten

Veel van de diensten met invloed op het leven van NBMV's in België worden op federaal niveau georganiseerd, met een beperkte impact op lokaal niveau. Pas wanneer NBMV's het officiële opvangnetwerk verlaten – doorgaans nadat ze een verblijfsstatus hebben gekregen en de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt – krijgen ze toegang tot meer openbare diensten op lokaal niveau. Belangrijke elementen zoals voogdij, leeftijdsbeoordeling en opvangbeleid worden op federaal niveau gecoördineerd, terwijl de toegang tot huisvesting, onderwijs en sociale diensten wordt bepaald door het regionaal en gemeentelijk beleid.

Dit resulteert in een versnipperd beleid voor NBMV's op federaal, regionaal en lokaal niveau, wat leidt tot een gefragmenteerd bestuurskader. Terwijl federale instanties (bijvoorbeeld de Dienst Voogdij, de Dienst Vreemdelingenzaken en Fedasil) zorgen voor rechtsbescherming en basisdiensten, bieden regionale en lokale initiatieven ondersteuning op het gebied van onderwijs, huisvesting en integratie. Dit meerlaagse systeem kan leiden tot inconsistenties in de toegang tot en de kwaliteit van de diensten.

Informele overeenkomsten, zoals het memorandum van overeenstemming tussen de opvangcentra in Brussel, bieden tijdelijke opvang en bescherming voor NBMV's die op doorreis zijn. Het gebrek aan formele erkenning en juridische ondersteuning beperkt echter het toezicht, de langetermijnplanning en de integratie van dergelijke initiatieven in officiële beleidskaders.

Er zijn veel structurele hiaten in de dienstverlening, waarvan vele een afspiegeling zijn van bredere nationale dynamieken, zoals een tekort aan particuliere huisvesting en beperkte capaciteit in opvangcentra, die de overgang van NBMV's naar zelfstandig wonen

¹⁴ Bergset, K. et al. (2025). Over de wederopbouw van het gezinsleven en 'institutionele vormen van zorg': gezinshereniging met niet-begeleide minderjarigen in België en Noorwegen. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 51(5), 1–19. <https://doi.org/10.1080/13691457.2025.2492852>

¹⁵ Caritas International Belgique. (4 juni 2025). *Vivre en famille est un droit et non un luxe*. <https://www.caritasinternational.be/fr/asile-et-migration/vivre-en-famille-est-un-droit-et-non-un-luxe/> en Europese Raad voor Vluchtelingen en Ballingen (ECRE). (2025, juni). *AIDA-landenrapport: België – update 2024*. Asylum Information Database. https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2025/06/AIDA-BE_2024-Update.pdf

belemmeren. Ook bieden taalgerichte integratieprogramma's (DASPA/OKAN) een ondersteunende leeromgeving, maar leiden ze vaak ook tot segregatie en vertraagde toegang tot het reguliere onderwijs. Structurele beperkingen binnen het onderwijssysteem leiden ertoe dat NBMV's onevenredig vaak worden doorverwezen naar beroepsopleidingen of onderwijs voor leerlingen met speciale behoeften, waardoor hun kansen op hoger onderwijs worden beperkt. Ten slotte blijft de beschikbaarheid van psychologische en psychiatrische diensten, ondanks het recht op basisziektekostenverzekering en medische zorg, ontoereikend om aan de uitgebreide behoeften van NBMV's te voldoen.

5. Kwantitatieve en kwalitatieve samenvattingen van interviews met NBMV's

5.1 Methodologische aandachtspunten

De interviews met NBMV's combineerden kwantitatieve en kwalitatieve methoden om de complexiteit van hun sociale situatie en onvervulde noden grondig in kaart te brengen. Het rekruteren van NBMV's in Brussel voor deelname bleek uitdagender dan het betrekken van andere stakeholders, zowel wat betreft de benodigde tijd, het opbouwen van vertrouwen, als het inzetten van diverse outreach-strategieën. Hoewel het streefdoel van minimaal tien NBMV-deelnemers werd behaald, was het moeilijk om minderjarigen te overtuigen deel te nemen vanwege hun zorgen rond asielprocedures, huisvesting of gezinshereniging. Sommige organisaties konden door hun werkdruk geen ondersteuning bieden of reageerden niet op verzoeken. De meest effectieve wervingsstrategie bleek samenwerking met wettelijke voogden, die het project konden toelichten en de minderjarigen geruiststellen. Ondanks deze inspanningen bleef de deelname van meisjes en van NBMV's jonger dan 15 jaar beperkt, wat de kleinere vertegenwoordiging van deze groepen en de beschermende houding van maatschappelijk werkers weerspiegelde. De interviews werden afgenomen in omgevingen die waren gekozen met het oog op het comfort van de minderjarigen, zoals opvangcentra, kantoren of openbare ruimtes. Sommige vragen moesten worden vereenvoudigd of vertaald, wat in sommige gevallen het risico met zich meebracht dat de antwoorden werden gestuurd, terwijl informele gesprekken na afloop van het interview vaak rijkere inzichten opleverden. De interviews duurden doorgaans langer dan een uur en in één geval was bijzondere gevoeligheid geboden vanwege de geestelijke gezondheid van de deelnemer. Ondanks deze moeilijkheden leverden de interviews waardevolle kwalitatieve inzichten en kwantitatieve gegevens op om inzicht te krijgen in de situatie van NBMV's en hun onvervulde behoeften in Brussel.

5.2 Samenvatting van de interviews met NBMV's

5.2.1 Achtergrondinformatie over de geïnterviewde NBMV's

In totaal werden 11 NBMV's geïnterviewd in Brussel, een diverse groep van 10 jongens en 1 meisje, met een opgegeven leeftijd tussen 15 en 22 jaar. Hun nationale achtergrond weerspiegelde de wereldwijde omvang van gedwongen migratie naar België, met personen uit Syrië, Afghanistan, Guinee, Colombia, Oekraïne, Congo en Eritrea, evenals één deelnemer met een dubbele Oekraïense-Libanese nationaliteit.

De belangrijkste redenen voor NBMV's om hun thuisland te verlaten, hielden voornamelijk verband met onveiligheid en geweld, zoals aangegeven door 9 van de 11 deelnemers. Voor een aantal respondenten speelden ook andere factoren een rol, zoals het nastreven van onderwijs (3 NBMV's) of politieke omstandigheden (2 NBMV's). Daarnaast werden andere, minder frequente maar belangrijke motieven genoemd, waaronder familieconflicten, het verlies van ouders, het zoeken naar een betere toekomst en druk voortkomend uit sociaal-culturele verwachtingen — in één geval mogelijk gerelateerd aan seksuele identiteit of militaire dienstplicht, zoals door de deelnemer aangegeven. Deze verhalen benadrukken dat migratie vaak het resultaat is van overlappende drijfveren, die verder gaan dan één enkele pushfactor en worden gevormd door zowel structurele als persoonlijke dimensies.

Bij het bespreken van toekomstige mobiliteit gaven de deelnemers blijk van een mengeling van stabiliteit en onzekerheid. Zes van de NBMV's waren van plan om in Brussel te blijven. Anderen waren mobieler of onzekerder: één had concrete plannen om naar een andere stad te verhuizen, terwijl drie overwogen om binnen België te verhuizen, vaak afhankelijk van het afronden van hun opleiding of het verbeteren van hun omstandigheden. Eén deelnemer sprak erover om op de lange termijn naar Canada te verhuizen, en twee anderen waren onbeslist, grotendeels vanwege lopende asielprocedures die een gevoel van instabiliteit creëerden en hun vermogen om vooruit te plannen beperkten.

De woonomstandigheden van de geïnterviewden varieerden tussen institutionele en informele ondersteuningssystemen. Vier NBMV's woonden bij familieleden – waaronder ooms, tantes of neven – in een privéwoning, terwijl drie anderen erin slaagden om zelfstandig in een privéwoning te wonen. Nog eens drie verbleven in opvangcentra van Fedasil en één deelnemer woonde in een studio die werd beheerd door *Youth in Transit* (een opvanginitiatief in de derde fase van Caritas International).

De meeste NBMV's (7 van de 11) omschreven hun algemene gezondheid als "goed". Dit kwam echter niet altijd overeen met hun psychisch welzijn: 1 van deze 7 gaf ook aan onzeker te zijn over zijn geestelijke gezondheid en verschillende anderen vermeldde dagelijkse moeilijkheden. 3 NBMV's beoordeelden hun gezondheid als "matig" en 1 als "zeer slecht". Zes deelnemers meldden terugkerende gezondheidsproblemen die hun dagelijks leven beïnvloedden, voornamelijk in verband met psychische problemen zoals paniekaanvallen of zelfmoordgedachten, maar ook met de stress van de asielprocedure, vermeende fouten in de leeftijdsbeoordeling of het ongemak van slechte opvangomstandigheden. Over het algemeen leek de lichamelijke gezondheid relatief stabiel, terwijl het mentale welzijn vaak kwetsbaar was, wat wijst op de emotionele tol van langdurige onzekerheid en ontoereikende leefomstandigheden.

De opleidingsachtergrond van de deelnemers liep sterk uiteen. 1 NBMV had enkel de kleuterschool afgerond, 3 hadden het basisonderwijs afgerond, 5 hadden het lager secundair onderwijs afgerond en 2 hadden het hoger secundair onderwijs afgerond – waarbij 1 van de laatstgenoemden ook al met een tertiaire opleiding was begonnen vóór de migratie.

Op het moment van de interviews volgde 1 NBMV DASPA-lessen, volgden 5 het reguliere hoger secundair onderwijs en bereidde 1 zich voor op het hoger onderwijs. 4 anderen gingen op dat moment niet naar school. Hun situatie weerspiegelde structurele en persoonlijke belemmeringen: 1 wilde wel studeren maar kon dat niet omdat hij volwassen was verklaard; een ander was net aangekomen en moest zich nog inschrijven; 1 was van

plan om met Nederlandse taallessen te beginnen, maar liep vertraging op door bureaucratische en mentale gezondheidsproblemen; en 1 was nog onbeslist over het voortzetten van zijn opleiding.

5.2.2 Vluchtelingenstatus en voogdijstatus van NBMV's

Van de 11 geïnterviewde NBMV's hadden er 2 de status van tijdelijke bescherming gekregen, terwijl 9 internationale bescherming hadden aangevraagd. Van deze 9 hadden er 4 al de vluchtelingenstatus gekregen, 4 wachtten nog op een beslissing en in één geval was de situatie onduidelijk, hoewel het waarschijnlijk leek dat de betrokkene nog geen aanvraag had ingediend.

Ook de voogdijregelingen liepen sterk uiteen. Twee NBMV's hadden momenteel een officiële voogd, terwijl vijf een voogd toegewezen hadden gekregen tot ze 18 jaar waren. Drie deelnemers hadden geen voogd omdat ze op basis van een leeftijdsbeoordeling als volwassenen waren aangemerkt (een van hen was bezig deze beslissing aan te vechten) en één deelnemer was bij aankomst in België al volwassen. Deze bevindingen illustreren hoe administratieve leeftijdsbeoordelingen een aanzienlijke invloed kunnen hebben op de toegang tot beschermings- en ondersteuningsmechanismen.

Ten slotte wilde het onderzoek ook minderjarigen "op doorreis" betrekken, maar ondanks contacten met verschillende opvangcentra waar deze groep verblijft, waren er geen minderjarigen op doorreis beschikbaar of bereid om deel te nemen. Deze beperkte betrokkenheid wijst op de uitdagingen om zeer mobiele en vaak kwetsbare migrantengroepen te bereiken.

5.2.3 De behoeften van NBMV's en hun beoordeling van juridische en sociale diensten

Tijdens de interviews gaven NBMV's uiting aan een reeks behoeften die kunnen worden gegroepeerd in zes hoofdgebieden: financiële steun, onderwijs, juridische en sociale ondersteuning, huisvesting, sociale contacten en andere praktische behoeften.

Uit de reflecties van NBMV's over de dienstverlening in Brussel bleek zowel waardering voor bepaalde vormen van ondersteuning als frustratie over hardnekkige belemmeringen. Veel NBMV's wezen daarbij met name op de lange wachttijden voor administratieve procedures en aanvragen van diensten, evenals op de frequente bureaucratische verwarring en taalbarrières bij contacten met gemeentelijke of sociale dienstverleners. Aan de andere kant werd de ondersteuning door non-profitorganisaties zoals Caritas, Mentor Jeunes, Exil, Maison Babel en Collectif des Femmes zeer positief beoordeeld. Deze actoren werden vaak beschreven als "een stapje extra" zettend – door gepersonaliseerde hulp, begeleiding en vertaalondersteuning te bieden die verder ging dan hun officiële takenpakket. De psychologische hulp van ngo's en ziekenhuizen kreeg gemengde beoordelingen, wat een weerspiegeling was van verschillen in frequentie, culturele gevoeligheid en taalkundige toegankelijkheid.

Financiële steun

Verschillende NBMV's benadrukten de noodzaak van tijdige financiële hulp na de overgang van opvangcentra naar zelfstandig wonen. Vertragingen bij de toegang tot OCMW-steun zorgden voor prangende moeilijkheden, vooral wanneer de huur en basisinrichting onmiddellijk moesten worden betaald. Zoals een deelnemer uitlegde:

"Ja, op dit moment heb ik echt financiële hulp nodig, omdat we nieuw zijn hier. Het OCMW is nog niet begonnen met het uitkeren van geld. Zoals u kunt zien,

is het huis nog leeg omdat we nog niets hebben ontvangen. We leven gewoon van het geld dat we al hadden."

Anderen noemden de behoefte aan kleine zakelijke leningen of flexibele werkgelegenheid om zelfvoorzienend te worden. Een respondent die financiële steun van het OCMW ontving, zei dat het "goed was – ze geven je wat je nodig hebt om te overleven". Verschillende NBMV's merkten echter op dat sommige zakgeldtoelagen ontoereikend waren om in de basisbehoeften te voorzien, vooral voor degenen die een laag loon verdienen in de centra.

Onderwijs

Onderwijs bleek een belangrijke ambitie te zijn, maar voor sommigen ook een gebied van uitsluiting. Hoewel verschillende NBMV's konden studeren, hadden anderen geen toegang tot school of cursussen vanwege hun juridische status of gezinssituatie. Zo kon een alleenstaande moeder geen lessen volgen omdat ze geen kinderopvang had en werden anderen geweigerd bij de inschrijving omdat ze na een leeftijdsbeoordeling als volwassenen waren aangemerkt.

"Ik hou nog steeds van mijn kindertijd. Ik wilde graag naar school, maar de situatie was niet goed, dus daarom ben ik niet zo goed naar school geweest, ja, ik heb maar vier jaar gezeten. Ik was nog heel klein. Maar ik mis die tijd nog steeds, en ik mis de school nog steeds. Ik zou graag wat kennis opdoen, om iemand te worden die anderen kan helpen, zoals een leraar... Vaak zeggen ze (de gemeente): "Oh, we mogen je geen toestemming geven om te gaan werken of naar school te gaan." Dus ik voel me ook echt hopeloos en hulpeloos."

Anderen gaven aan dat ze graag meer informele leermogelijkheden en taaluitwisselingen zouden willen, zoals hulp bij huiswerk of conversatieoefeningen.

Scholen werden over het algemeen positief beoordeeld door degenen die vroeger of nu naar school gingen. Veel deelnemers beschreven leraren als ondersteunend en empathisch, waarbij onderwijs structuur en emotionele stabiliteit bood. Hoewel sommigen melding maakten van problemen zoals racisme of wanorde, vonden de meesten school een belangrijke bron van welzijn en inclusie.

"Het is mijn jeugddroom om door te gaan met studeren en een goed niveau te halen, maar het leven kan soms moeilijk zijn."

Juridische en sociale ondersteuning

De toegang tot juridische en sociale bijstand liep sterk uiteen tussen de geïnterviewden. Sommige minderjarigen beschreven een sterke band met hun voogden of maatschappelijk werkers, terwijl anderen geconfronteerd werden met lange wachttijden voor afspraken of met slechts beperkt contact. Over het algemeen leken voogden een grote rol te spelen bij het in contact brengen van NBMV's met andere activiteiten, clubs en organisaties, waardoor het sociale netwerk van het individu werd verbreed. Verschillende NBMV's die als meerderjarig waren verklaard, verloren de toegang tot hun voogden volledig, waardoor ze geen vertegenwoordiger meer hadden om de beslissing aan te vechten. Een andere minderjarige moest wachten op de aanstelling van een nieuwe voogd nadat haar eerste voogd ziek was geworden, wat tot veel stress leidde.

"Ik weet niet meer hoe lang het duurde, maar het belangrijkste is dat ik weet dat als minderjarige hier in België, zodra de voogd is aangesteld, alles soepel verloopt, wat betekent dat je je advocaat kunt zien, je naar een interview kunt gaan en dat soort dingen. Ik had een aantal vrienden, minderjarigen die een voogd hadden en voor hen verliep alles sneller. Dus ik was op dat moment een beetje gestrest."

Deelnemers beschreven ook verwarring of benauwdheid in verband met complexe asiel- en beroepsprocedures. Enkelen gaven aan ontevreden te zijn over advocaten of psychologische diensten (en er werd gewezen op de noodzaak van dit soort diensten), waarbij ze meldden dat er weinig betrokkenheid was of dat er taalbarrières waren. Aan de andere kant beschreef één NBMV die regelmatig psychiatrische en psychologische zorg ontving, de ondersteuning als zeer goed en gunstig voor zijn welzijn.

Sommige NBMV's die in dit onderzoek werden geïnterviewd, gaven aan gefrustreerd te zijn over de lange wachttijden bij administratieve procedures en het aanvragen van diensten, bijvoorbeeld bij het aanvragen van financiële steun bij de sociale dienst, bij het aanvragen van een buddy, enz. Naast de lange wachttijden lijkt er ook sprake te zijn van bureaucratische, administratieve verwarring bij de gemeente of de sociale dienst. Een NBMV legde bijvoorbeeld uit dat hij zijn oranje kaart niet lijkt te kunnen krijgen en niet begrijpt waarom. Een ander getuigt van communicatieproblemen bij de sociale dienst toen zijn familie arriveerde. Ze hadden een vertaler nodig, maar die was niet beschikbaar. Daardoor moest hij thuisblijven van school om voor hen te vertalen.

Huisvesting en opvang

De huisvestingsomstandigheden van de geïnterviewde NBMV's waren vaak precair. Bovendien meldden degenen die gezinshereniging hadden bereikt of daarop wachtten, overbevolking en/of moeilijkheden bij het vinden van grotere of betaalbare appartementen. Anderen bleven in opvangcentra, die vaak als beperkend ("gevangenisachtig") en oncomfortabel werden ervaren.

"In zekere zin zeg je: 'Nee, wacht even, het voelt een beetje alsof we in een gevangenis zitten.' Het is een beetje zielig. Dus in dit soort omstandigheden verkeren, niet alleen voor mijzelf, maar ook voor anderen, omdat ik iemand ben die erg gevoelig is... Als ik zie dat het met iemand anders niet goed gaat, gaat er een emotioneel venster wijd open. Dat kan veel invloed op me hebben. Dus ja, dit zijn dingen die me echt raken."

Overbevolking, hygiëneproblemen, slecht eten en gebrek aan verwarming werden vaak genoemd. Sommige deelnemers beschreven een diepe emotionele spanning en eenzaamheid in deze omstandigheden.

"Ik heb zo'n probleem (geestelijke gezondheid). Daardoor voel ik me soms heel eenzaam en heb ik het gevoel dat ik echt hopeloos ben, dat ik niemand heb, en dan moet ik soms huilen."

Een respondent uitte een zekere mate van apathie over de leefomstandigheden in het centrum, nadat hij tevergeefs had geprobeerd met het management te praten over veranderingen:

"Soms is het echt de omgeving waarin je leeft die je beïnvloedt. Ik heb veel e-mails geschreven naar het management van Fedasil. Ik heb met mensen gesproken, maar het enige wat ze zeiden was: 'Oké, we zullen het probleem oplossen.' Dat zijn alleen maar woorden, er verandert niets, er zijn geen resultaten. Uiteindelijk ben ik alleen, ik kan de wereld niet veranderen, ik doe gewoon wat ik kan."

De beoordelingen van het personeel van de opvangcentra waren gemengd. Sommige NBMV's waardeerden de praktische ondersteuning, zoals hulp bij medische bezoeken of bankzaken, terwijl anderen spraken over onverschilligheid, slechte communicatie of verkeerde informatie.

"Je moet ze elke dag non-stop dwingen om dat te doen, zelfs als je het drie keer zegt, en als je dan stopt met vragen, geven ze niets om wat je wilt."

Sociale contacten en familie

De afwezigheid van familie en beperkte mogelijkheden voor sociale contacten waren veelvoorkomende thema's. NBMV's gaven aan behoefte te hebben aan vriendschap, mentorschap en betrokkenheid bij de gemeenschap om hun isolement te verminderen. Sommigen hoopten op gezinshereniging of zochten informele netwerken, zoals "buddies" om Nederlands te oefenen of deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Toegang tot boeken, sport of creatieve uitlaatkleppen werden ook genoemd als een manier om met eenzaamheid en onzekerheid om te gaan.

"In de zomer was ik drie dagen op kamp met Tunoso (een jongerenorganisatie); we hebben gekanood; het was leuk, met andere jongeren... Ik was gelukkig en heb veel gelachen."

Andere praktische behoeften

Verschillende NBMV's noemden dagelijkse behoeften zoals toegang tot vervoerskaarten, winterkleding en rijbewijzen. Werkgelegenheid was een ander belangrijk punt van zorg: velen wilden werken om in hun eigen onderhoud of dat van familieleden in het buitenland te voorzien, maar werden geconfronteerd met administratieve belemmeringen.

5.2.4 Ervaringen van NBMV's met wetshandhavers en grenspolitie

De meeste contacten met wetshandhavers waren beperkt en werden over het algemeen als positief ervaren (de meeste geïnterviewden zeiden dat ze niet echt veel contact hadden met de politie). In België waren de contacten minimaal en betrof het meestal routinecontroles (bijvoorbeeld controle van buskaartjes of woonplaatscontroles), zonder dat er negatieve ervaringen werden gemeld. Een persoonlijke benadering – diplomatiek en hartelijk zijn – droeg bij aan soepele contacten. Een minderjarige vertelde echter over een contact met de grenspolitie in Wit-Rusland/Polen toen hij onderweg was, waarbij hij zei:

"Ze (de politie) pakken je op en spelen met je, ah, soms voel je je geen mens. Maar in de steden is het oké."

Twee NBMV's maakten melding van confrontatie met de politie. In één geval werd een deelnemer geboeid en naar het politiebureau gebracht nadat hij ten onrechte werd verdacht van vandalisme. Hij werd later vrijgelaten toen camerabeelden aantoonde dat hij er niet bij betrokken was, en de politie belde om zich te verontschuldigen. Hij had niet het gevoel dat de politie hem slecht had behandeld. Een andere deelnemer vertelde dat hij naar het bureau was gebracht nadat hij zijn buskaartje was vergeten, maar verklaarde

dat de agenten "deden wat nodig was" en hem correct behandelden. Deze incidenten illustreren dat er weliswaar misverstanden kunnen ontstaan, maar dat deze zonder verdere escalatie of misbruik werden opgelost.

5.2.5 Ervaringen van NBMV's met discriminatie en geweld

De meeste NBMV's meldden weinig of geen directe ervaringen met discriminatie in België. Verschillende deelnemers beschreven echter momenten van frustratie of ongemak die weerspiegelden subtiele of indirecte vormen van uitsluiting. Deze omvatten inflexibiliteit of een gebrek aan begrip van het keukenpersoneel in opvangcentra, onbeleefdheid of gebrek aan respect van sommige dienstverleners en incidentele racistische opmerkingen van leraren. Enkele deelnemers vermeldde ook waargenomen racisme dat tot uiting kwam in blikken of houdingen, en één NBMV beschreef dat hij zich ongemakkelijk voelde toen hem indringende vragen werden gesteld over zijn seksualiteit in een Oekraïens gemeenschapscentrum.

Geen van de respondenten meldde incidenten van fysiek geweld door dienstverleners. Niettemin gaven verscheidene respondenten aan dat de langdurige onzekerheid over de verblijfsprocedures en de voortdurende dreiging van uitzetting psychologische stress veroorzaakten die als een vorm van structureel of emotioneel geweld kon worden ervaren.

5.2.6 Ervaringen van NBMV's met de leeftijdsbeoordelingsprocedure

Van de elf geïnterviewde NBMV's hoefden er zes geen leeftijdsbeoordeling te ondergaan, omdat er geen twijfel bestond over hun opgegeven leeftijd. Twee deelnemers hebben de procedure doorlopen en vonden de resultaten accuraat. Zoals een van hen uitlegde:

"Ze hebben me de juiste leeftijd gegeven; dat is tegelijkertijd wel en niet oké... het is belangrijk, maar bij sommige mensen zie je gewoon dat ze minderjarig zijn – waarom zouden ze dan verplicht worden om de test te doen?"

Drie anderen meldden dat de procedure hun leeftijd onjuist had beoordeeld, waardoor ze verward en verontrust waren over de uitkomst. Twee van hen hebben later een geboortakte verkregen en waren bezig met het instellen van beroep tegen de beslissing – een van hen verklaarde jonger dan 16 jaar te zijn, terwijl uit de test bleek dat hij bijna 22 jaar oud was.

"Ze gaven ons allemaal 22 (jaar)... Als het een echte leeftijdstest was geweest, had ik verschillen verwacht, maar hoe komt het dat we allemaal hetzelfde kregen, 21 jaar en 6 maanden? Wij allemaal... Ik was niet tevreden met wat ze ons gaven."

Hoewel veel NBMV's erkenden dat dergelijke procedures een administratief doel kunnen dienen, was er een sterk gevoel van wantrouwen ten aanzien van de eerlijkheid en nauwkeurigheid ervan. Verscheidene beschouwden het proces als willekeurig en in sommige gevallen schadelijk, met name wanneer het resultaat leidde tot het verlies van bescherming of toegang tot ondersteunende diensten die voorbehouden zijn aan minderjarigen.

"Nee, [ik vind het] een beetje discriminerend, ik weet het niet, het is een beetje verdacht. Ja, ik begrijp wat ze doen. Ik begrijp het echt. Omdat veel mensen hier komen, zijn ze [niet] dezelfde leeftijd als hierboven als [in het echte leven]."

Maar ja, als je iets hebt om je leeftijd te bewijzen [documenten], denk ik dat je moet overwegen wat we je bieden."

6. Kwantitatieve en kwalitatieve samenvattingen van interviews met stakeholders

6.1 Methodologische aandachtspunten

Het werven van stakeholders was relatief eenvoudig. De meesten werden via e-mail benaderd, met een uitleg over het project en een verzoek om deel te nemen aan een interview. Sommige lokale actoren (bijvoorbeeld een lokaal opvang- en dienstverleningsinitiatief van het OCMW in Ukkel) werden meerdere keren benaderd om input te geven over het onderwerp, maar hebben uiteindelijk niet gereageerd. Uiteindelijk zijn er **14 interviews** gehouden met vertegenwoordigers van een breed spectrum aan actoren: opvangcentra, noodopvangcentra, pleegzorgdiensten, wettelijke voogden, de voogddienst, ngo's, jongerenorganisaties, integratiediensten en een advocaat.

De stakeholders die aan de interviews deelnamen, waren over het algemeen open en bereid om informatie te delen. Het leek erop dat mensen die met NBMV's werken, gepassioneerd zijn over het onderwerp en daarom meestal graag hun expertise wilden delen.

De interviews werden afgenomen in de kantoren van de geïnterviewden of online. Nadat de interviews waren ingepland, verliepen ze vlot. De stakeholders stonden over het algemeen open voor het delen van informatie en expertise en waren gepassioneerd over het onderwerp.

6.2 Samenvatting van de interviews met stakeholders

6.2.1 Soorten organisaties, functies, jaren ervaring, kwalificaties van de geïnterviewden

Er werden 14 stakeholders geïnterviewd, waarvan 8 non-profitorganisaties, 5 regionale actoren (twee van de vijf waren noodopvangcentra die als non-profitorganisatie functioneerden maar door het Brussels Gewest werden gefinancierd) en één staatsactor. Zij vertegenwoordigden een breed scala aan functies, waaronder projectcoördinatoren, teamcoördinatoren, centrummanagers en een beleidsadviseur. Hun taken varieerden van maatschappelijk werk, voogdij (zowel professioneel als vrijwillig), juridische ondersteuning, pleegzorgbegeleiding en toezicht op huisvestings- en integratieprogramma's, waarbij sommigen zich specifiek richtten op de begeleiding van NBMV's en het voorkomen van uitbuiting.

Jarenlange ervaring: Verschillende geïnterviewden hebben een lange carrière achter de rug, waaronder iemand met meer dan 25 jaar ervaring in de sector als maatschappelijk werker bij NBMV's en iemand anders met meer dan 20 jaar ervaring als advocaat. Anderen gaven aan 5 tot 10 jaar ervaring te hebben bij organisaties die zich bezighouden met vluchtelingen en migratie. Een aantal is relatief nieuw in hun huidige functie (begonnen in de afgelopen twee jaar), hoewel sommigen eerdere beroepservaring hebben opgedaan in aanverwante sectoren.

De opleidingsgebieden omvatten rechten, maatschappelijk werk en sociaal beleid, geesteswetenschappen en sociale wetenschappen, internationale betrekkingen en diplomatie, en bedrijfskunde en management.

6.2.2 Aantal NBMV's waarmee zij werken, hun algemene uitdagingen

Uit de 14 interviews bleek dat het aantal NBMV's dat momenteel door stakeholders wordt ondersteund, sterk varieerde naargelang de organisatie, het project en de functie van de geïnterviewde. Sommige geïnterviewden gaven aan te werken met kleine groepen van 3 tot 25 minderjarigen (bijv. maatschappelijk werkers, vrijwillige wettelijke voogden, pleegzorgassistenten, sommige coördinatoren), terwijl anderen veel hogere aantallen noemden, variërend van ongeveer 50 tot meer dan 200 binnen specifieke projecten of functies (bijv. advocaten, voogdijdiensten, managers van noodopvangcentra of beleidsmedewerkers die zich bezighouden met verdwenen kinderen).

De stakeholders noemden tal van uitdagingen met betrekking tot de NBMV's waarmee zij werken, zoals het gebrek aan gespecialiseerde opvang, administratieve rompslomp (bijvoorbeeld bij het aanvragen van sociale bijstand), beperkte digitale vaardigheden, het vinden van betaalbare, kwalitatief goede huisvesting, moeilijke toegang tot scholen en beroepsopleidingen, moeilijkheden bij het vinden van studentenbanen of stages (taal- en vaardigheidsbarrières) en onvoldoende psychologische ondersteuning. De stakeholders ondervonden zelf ook enkele uitdagingen bij hun dienstverlening voor NBMV's, zoals moeilijkheden bij het opbouwen van vertrouwen, verlies van contact, taalbarrières, administratieve problemen, gebrek aan kennis over NBMV's bij bepaalde dienstverleners, culturele verschillen, gedragsproblemen bij tieners, valse informatie die in de gemeenschap circuleert en beperkte financiële middelen voor organisaties.

"Ik ben de brenger van slecht nieuws, het kan gebeuren dat ze niet terugkomen. Ik sta aan hun kant, maar ze hebben vaak de indruk dat ik tegen hen ben omdat ik hen moet vertellen dat iets niet mogelijk is, waardoor ze denken dat ik voor de autoriteiten werk. Het is moeilijk om een vertrouwensband op te bouwen (...) Het is dus een desillusie, het is het einde van veel hoop, van dromen. Ik ben een droomvernietiger, maar dat ben ik niet, dat is de politiek. En ik ben de boodschapper van een beleid dat ik omzet in procedurele juridische informatie."

6.2.3 Beoordeling van de geleverde diensten

De stakeholders die we hebben kunnen interviewen, leverden verschillende diensten, zoals noodopvang, voedsel en financiële steun, juridische en administratieve ondersteuning, informatieverstrekking, psychosociale en emotionele ondersteuning, huisvestingsondersteuning, verbetering van de toegang tot gezondheidszorg (het vergemakkelijken van bezoeken aan artsen, ziekenhuizen...), begeleiding naar autonomie, ondersteuning bij gezinsherenigingsprocedures, onderwijs- en beroepsondersteuning en ondersteuning bij het zoeken naar culturele en sociale activiteiten.

Veel stakeholders geven aan dat ze onder de gegeven omstandigheden hun best doen, maar dat er altijd ruimte voor verbetering is. Het ondersteuningssysteem voor NBMV's wordt gezien als een systeem dat gebaseerd is op de vraag. Er is meer outreach nodig. Om toegang te krijgen tot bepaalde diensten hebben NBMV's vaak de hulp van een voogd nodig. Zonder voogd wordt het erg moeilijk. Bij veel diensten zijn er lange wachtlijsten, en het systeem kan soms niet meteen voldoen aan de behoeften van de NBMV's; sommige zaken moeten via een voogd worden geregeld, wat vaak vertraagd wordt door procedures en wachttijden.

Psychologische zorg wordt vaak als ontoereikend beoordeeld. De bestaande diensten leveren uitstekend werk, maar er zijn gewoonweg niet genoeg diensten met ervaring in het werken met NBMV's.

Een stakeholder verklaarde dat het systeem zeker aan het verbeteren is (in vergelijking met 15-20 jaar geleden), maar vroeg zich af wat het nut ervan is als NBMV's al deze rechten en toegang tot diensten verliezen als ze 18 worden zonder verblijfsvergunning.

"Aan de andere kant is het allemaal een beetje een circus, want naar mijn mening behandelen we hen steeds beter, verwelkomen we hen steeds beter, worden de professionals steeds beter, maar uiteindelijk hebben we steeds minder mogelijkheden om verblijfsvergunningen te verkrijgen omdat het migratiebeleid strenger is. Ik begrijp dus niet echt wat het nut ervan is, want we behandelen deze kinderen steeds beter, maar als ze achttien worden, gooien we ze op straat."

Een andere stakeholder – een ervaren maatschappelijk werker voor NBMV's – deelde een soortgelijk gevoel: hoewel het beschermingssysteem voor NBMV's drastisch is verbeterd sinds zij in dit vakgebied begon te werken, zijn de meest hardnekkige vormen van "mishandeling" tegenwoordig het gevolg van administratieve vertragingen en het chronische tekort aan betaalbare huisvesting. Door deze uitdagingen moeten jongeren vaak maanden wachten op financiële steun of moeite doen om stabiele huisvesting te vinden, ondanks dat ze een legale verblijfsvergunning en rechten hebben.

De geïnterviewde stakeholders signaleerden de volgende lacunes in de dienstverlening op lokaal niveau: onvoldoende toegang tot psychologische zorg, gebrek aan gespecialiseerde huisvesting voor NBMV's met specifieke behoeften (bijvoorbeeld ernstige psychische problemen; voor minderjarigen die niet in het asielsysteem zitten, zoals 'mineurs en errance' of 'zwervende minderjarigen'), taalbarrières bij sociale dienstverleners en gemeenten, gebrek aan hulp bij het zoeken naar huisvesting, beperkte ondersteuning bij de overgang naar zelfstandigheid of na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar, behoefte aan meer onderwijsprogramma's waarbij onderwijs kan worden gecombineerd met werk (of stages voor degenen die te maken hebben met taal- of onderwijsbarrières en nog niet klaar zijn voor de arbeidsmarkt), behoefte aan meer ondersteuning van NBMV's om toegang te krijgen tot secundair of tertiair onderwijs en behoefte aan meer kleinschalige opvangcentra, met dezelfde kwaliteitsnormen als die welke gelden in de jeugdzorg. Specifiek voor verhandelde en/of verdwenen minderjarigen werden bijkomende lacunes gesignaleerd: een beperkte erkenning van indicatoren van mensenhandel, een lage zelfidentificatie van slachtoffers en een gefragmenteerd lokaal casemanagement belemmeren de effectieve ondersteuning van uitgebuite minderjarigen.

Het is belangrijk om de diversiteit van de profielen en situaties van NBMV's te erkennen. Hoewel de asielprocedure en de juridische status onder de federale (in plaats van lokale) bevoegdheid vallen, zijn deze factoren bepalend voor de toegang van jongeren tot diensten en ondersteuning, evenals voor het soort hulp dat zij zoeken of nodig hebben. Verschillende geïnterviewde organisaties weerspiegelden deze realiteit: sommige begeleiden of verlenen bijvoorbeeld alleen diensten aan minderjarigen met een specifieke verblijfsstatus, zoals een *oranje kaart* of *bijlage 26*, of zelfs alleen aan degenen die al de vluchtelingenstatus of subsidiaire beschermingsstatus hebben.

Een centrummanager voor minderjarigen op doorreis beschreef de enorme administratieve uitdagingen die gepaard gaan met het verkrijgen van spoedeisende medische zorg voor jongeren zonder openbare ziektekostenverzekering. Hoewel deze minderjarigen wettelijk recht hebben op *spoedeisende gezondheidszorg*, kan de aanvraagprocedure – waarvoor een medische verklaring, een sociaal onderzoek en een tijdelijke vergunning vereist zijn – tot twee maanden duren en moet deze voortdurend worden verlengd. Deze bureaucratische vertragingen ondermijnen de toegang tot zelfs basisgezondheidszorg, met name voor NBMV's die buiten de formele opvangstructuren leven.

Een andere stakeholder vertelde over het geval van een 16-jarige Marokkaanse jongen die, ondanks dat hij in aanmerking kwam voor plaatsing bij de *Service de l'Aide à la Jeunesse* (SAJ – jeugdhulpverlening), geen onderdak kreeg vanwege een gebrek aan beschikbare plaatsen. Een lokaal noodopvangcentrum heeft hem uiteindelijk een jaar lang opgevangen, wat onderstreept dat het systeem afhankelijk is van ngo's om institutionele tekortkomingen aan te pakken.

Verschillende stakeholders wezen op een bredere systemische kwestie: het Belgische opvang- en migratiesysteem blijft sterk gericht op asiel. Voor zogenaamde "zwervende minderjarigen" of andere buitenlandse minderjarigen die niet van plan zijn asiel aan te vragen, zijn er maar weinig op maat gesneden diensten of toekomstperspectieven. Op die manier wordt de asielprocedure – een federale bevoegdheid – in feite de belangrijkste toegangspoort tot rechten en diensten.

De **goede praktijken** die door dienstverleners werden gedeeld, hadden gemeenschappelijke aspecten, zoals een outreachende aanpak, samenwerking met andere organisaties, het organiseren van gemakkelijk toegankelijke groepsactiviteiten, de mogelijkheid om zich te concentreren op het creëren van een vertrouwensband, flexibiliteit, het voorrang geven aan menselijke interactie boven papierwerk, het focussen op het opbouwen van autonomie en sociale netwerken, het proberen de NBMV's te begrijpen zonder te oordelen, en het creëren van kindvriendelijke hulpmiddelen.

"Voor mij is het niet onze taak om jongeren afhankelijk te maken. Ik houd niet van het idee van 'hulp' in de zin van afhankelijkheid. Ik begeleid hen, ik steun hen, maar wat belangrijk is, is dat ik hen uitleg en laat zien: 'Je bent jong en je kunt het met je eigen inspanningen redden.' Dat is de logica. Het mooie is dat we hun vooruitgang kunnen zien."

Alle stakeholders geven aan dat huisvesting en dakloosheid tot de meest zorgwekkende kwesties behoren. Sommige minderjarigen (vooral minderjarigen in transit, minderjarigen die net zijn aangekomen en nog geen internationale bescherming hebben aangevraagd, ex-NBMV's en rondzwervende minderjarigen) zouden op straat, in kraakpanden of informele opvangcentra slapen (maar die zijn vaak vol). Op straat lopen NBMV's het risico in gevaarlijke situaties terecht te komen, zoals drugsgebruik, geweld, criminele activiteiten, enzovoort.

Voor de NBMV's die een verblijfsvergunning krijgen, wacht de moeilijke taak om een appartement te vinden. De Brusselse woningmarkt is zeer competitief. Door het gebrek aan betaalbare woningen en de terughoudendheid van verhuurders om aan vluchtelingen te verhuren, kost dit veel tijd en is het risico groot dat ze in een appartement van een huisjesmelker terechtkomen. Sommige derde partijen proberen vluchtelingen en NBMV's geld aan te rekenen voor hulp bij het vinden van huisvesting.

"Ik denk dat het een structureel probleem is, of het nu gaat om de voorziening van sociale huisvesting of, in ieder geval, huisvesting voor mensen met een laag inkomen, wat het geval is voor onze begunstigden, maar ook, ongetwijfeld, de noodzaak om een soort huurschaal in Brussel vast te stellen, omdat het in feite onbetaalbaar wordt op de particuliere markt in Brussel voor de jongeren die we vandaag ondersteunen. We plaatsen jongeren in studio's van 750 euro, exclusief nutsvoorzieningen, met een inkomen van 1.400 euro."

De ervaringen met de politie en wetshandhavers in Brussel werden over het algemeen als professioneel en goedbedoeld beschouwd, vooral de contacten met NBMV's in het "officiële systeem". NBMV's in opvangcentra krijgen bijvoorbeeld een kaart waarmee ze kunnen aantonen dat ze in het opvangcentrum verblijven. Wanneer ze in contact komen met de politie, kunnen ze deze kaart laten zien.

Sommige politieagenten zouden contact opnemen wanneer minderjarigen alleen of op doorreis worden aangetroffen. De politie neemt af en toe deel aan voorlichtingssessies om hun rol uit te leggen, wat bijdraagt aan het opbouwen van vertrouwen en het verminderen van angst. De meeste ontmoetingen tussen politiediensten en NBMV's zijn administratief en standaard (bijvoorbeeld het melden van een vermissing) en hebben geen betrekking op misbruik, hoewel NBMV's vaak trauma's hebben opgelopen door ontmoetingen met de grenspolitie elders in Europa. De stakeholders meldden zeldzame gevallen van misbruik, zoals minderjarigen die tijdens arrestaties "brutaal" werden behandeld, of minderjarigen die door politieagenten werden gevraagd hun kleren uit te trekken, of politieagenten die een getraumatiseerde minderjarige op een zeer bedreigende manier benaderden.

"Toen ze arriveerden, was de jongere eigenlijk al behoorlijk gekalmeerd, maar toen zag hij de politie en dat bracht zijn trauma weer naar boven. Dus hij was weer helemaal van slag. Ik probeerde uit te leggen dat... Hoe dan ook, de politie kwam binnen met honden, met veel bombarie, laten we het zo zeggen. (...) Ze luisterden niet echt, ze renden meteen op hem af. Ze begonnen hem te ondervragen. Ondertussen zat hij op een stoel, heen en weer schommelend met zijn handen over zijn oren. Je kon zien dat de jongen gewoon niet in orde was."

6.2.4 Ervaringen met de leeftijdsbeoordelingsprocedure van NBMV's

Alle geïnterviewde stakeholders verklaarden dat zij op de hoogte zijn van de leeftijdsbeoordelingsprocedure, hoewel de meesten er niet actief aan hebben deelgenomen. De leeftijdsbeoordelingsprocedure wordt vaak als onbetrouwbaar beschouwd, omdat minderjarigen soms veel ouder worden ingeschat dan zij in werkelijkheid zijn, of omgekeerd. Sommige stakeholders erkennen dat er waarschijnlijk mensen zijn die misbruik maken van het systeem door zich als minderjarig te verklaren terwijl ze in werkelijkheid volwassen zijn, maar hebben ethische bezwaren tegen de procedure. Verschillende stakeholders konden concrete voorbeelden geven van situaties waarin zij het resultaat van de leeftijdsbeoordelingsprocedure onjuist vonden.

"Bijna iedereen twijfelde aan de leeftijd die door het Office des Étrangers werd opgegeven, en dus gingen ze naar het ziekenhuis, waar ze die leeftijdstests ondergingen, en wij kregen de resultaten en moesten hen informeren – het was verschrikkelijk, want het was volkomen absurd. Er zijn echt tests waarvan we dachten: hoe zijn ze in vredesnaam tot deze conclusie gekomen? We hadden een kleine jongen van 16 uit Afghanistan, en hij kreeg een leeftijd van 25. We dachten: maar heb je hem wel gezien?"

Stakeholders merken op dat de resultaten van de leeftijdsbeoordeling frustrerend en soms schadelijk zijn voor minderjarigen. Het proces kan traag en omslachtig zijn, vooral als er juridische stappen nodig zijn om de resultaten aan te vechten. Beroepen tegen de beslissing in de leeftijdsbeoordeling zouden verschillende resultaten opleveren, afhankelijk van de rechter.

"Dat was echt niet oké. Die jongen had suïcidale neigingen en wilde zelfmoord plegen. Dat heeft een enorme impact op een jongen die niets weet van België. Hij weet het niet. Hij begrijpt niet waarom. En hij vroeg vaak: 'Waarom?' En daar kun je geen antwoord op geven, omdat je zelf ook niet weet waarom. En dat is het moeilijke deel."

6.2.5 Ervaringen met discriminatie en geweld

Sommige stakeholders melden dat NBMV's in Brussel te maken hebben met structurele en subtiele vormen van discriminatie, meestal op administratief, sociaal en cultureel vlak, en niet zozeer met direct fysiek geweld binnen België.

"Er is een soort oorspronkelijke discriminatie, namelijk dat ze worden beschouwd als 'niet-begeleide minderjarige vreemdelingen': ze worden eerst beschouwd als 'minderjarige vreemdelingen' en vervolgens als 'minderjarigen', dus zoals ik al zei, vallen ze onder Fedasil en niet onder de kinderschermingsautoriteiten. Als de politie een 14-jarige Belgische jongen ergens alleen aantreft, of een buitenlandse minderjarige, volgen ze twee totaal verschillende paden. Dus in zekere zin is er sprake van discriminatie."

Het meeste fysieke of ernstige geweld wordt gemeld door NBMV's die zich buiten België bevinden, met name aan de grenzen van andere landen. Enkele concrete voorbeelden van discriminatie in België die werden gegeven, waren: taaldiscriminatie in Brussel (NBMV's die Nederlands leren, hebben vaak geen toegang tot maatschappelijk werkers die deze taal spreken), onmenselijke of minachtende behandeling van NBMV's in sommige gemeenten en door sommige maatschappelijk werkers, regelmatige politiecontroles (etnisch profileren), discriminatie op het werk, verschillen in behandeling tussen NBMV's en Belgische minderjarigen (deze laatste hebben gemakkelijker toegang tot bepaalde diensten vanwege hun taalvaardigheid), discriminatie door verhuurders die weigeren aan NBMV's te verhuren, banken die diensten weigeren aan vluchtelingen (waaronder NBMV's) en scholen die NBMV's sneller naar beroepsscholen sturen.

Een respondent meldde incidenten van geweld tegen NBMV's, waarbij hij beschreef dat de politie tijdens arrestaties gewelddadig optrad en racistische beledigingen uitte, dat het ministerie van Buitenlandse Zaken valse leeftijdsverklaringen aflegde op een document uit bijlage 26, en dat particuliere bewakers (Securitas) op parkeerterreinen fysiek geweld gebruikten en hondenbeten toebrachten.

7. Beleidsaanbevelingen

Een fundamentele aanbeveling die van invloed is op veel diensten, gebaseerd op de interviews met stakeholders in dit onderzoek, is om **de stabiele financiering voor verenigingen die met NBMV's werken te verhogen**, met name voor verenigingen die

sociale, psychologische en juridische ondersteuning bieden aan NBMV's en organisaties die collectieve activiteiten organiseren voor zowel burgers als nieuwkomers.

De coördinatie tussen de verschillende bestuursniveaus moet worden verbeterd.

Federale, regionale en lokale diensten moeten beter op elkaar worden afgestemd, zodat de versnippering wordt verminderd en een consistente toegang tot onderwijs, huisvesting en sociale diensten wordt gewaarborgd.

Huisvesting blijft een grote uitdaging in Brussel. **Overheden zouden moeten investeren in individuele, permanente huisvestingsoplossingen** die zijn afgestemd op de noden van **NBMV's** (en hun gezinnen na gezinshereniging) en van jongeren die de opvangstructuren verlaten. Dit kan onder meer bestaan uit begeleid zelfstandig wonen, kleinschalige verspreide wooneenheden en gerichte huursubsidies.

Woon- en zorgregelingen moeten gebaseerd zijn op een individuele beoordeling van het **belang van het kind** en een continuüm aan jeugdbeschermingsopties bieden dat vergelijkbaar is in kwaliteit met dat voor andere minderjarigen: pleegzorg of kleinschalige groepshuisvesting met intensieve begeleiding voor wie dat nodig heeft, en begeleid zelfstandig wonen of kleinschalige verspreide huisvesting voor wie klaar is voor meer autonomie.

Kleinschalige groepshuisvesting moet zich in stedelijke gebieden bevinden (of veilig bereikbaar zijn met het openbaar vervoer) om toegang tot onderwijs, diensten en ondersteunende netwerken te garanderen, en moet een **niet-segregerende aanpak** volgen door NBMV's te integreren met lokale minderjarigen binnen dezelfde voorzieningen. Deze regelingen moeten worden aangevuld met gerichte huursubsidies, versterkte ondersteuning bij toegang tot huisvesting en voortgezette nazorg na de leeftijd van 18 jaar, om dakloosheid en uitbuiting te voorkomen en een geleidelijke, vlottere overgang naar de volwassenheid te ondersteunen.

De **onderwijsintegratie van NBMV's** moet worden versterkt via een **tijdelijke, overgangsgerichte aanpak** naar het reguliere onderwijs, in plaats van via afzonderlijke of rigide onderwijstrajecten. Dit vereist een flexibeler en responsiever systeem dat zowel de **toegang** als de **kwaliteit** van het onderwijs aanpakt. OKAN/DASPA functioneert als een beschermde instroomfase voor intensief taalonderwijs en oriëntatie, terwijl een uitbreiding van de capaciteit, een betere coördinatie van de inschrijvingen en meer op maat gemaakte overgangsbegeleiding een tijdige integratie in het reguliere onderwijssysteem kunnen garanderen. Taalondersteuning moet waar mogelijk worden geïntegreerd in de reguliere lessen, via **hybride modellen** die een vroege deelname aan regulier algemeen, technisch en beroepsonderwijs mogelijk maken, in plaats van de instroom in het reguliere onderwijs uit te stellen door strikte "taal-eerst"-vereisten.

Tegelijkertijd moeten inspanningen gericht zijn op het verminderen van **de facto segregatie**, door ervoor te zorgen dat alle scholen verantwoordelijkheid opnemen voor de inschrijving van nieuwkomers en door de studiebegeleiding te versterken om te voorkomen dat NBMV's automatisch worden doorverwezen naar laaggeschoolde beroepsopleidingen, vooral wanneer zij het potentieel hebben om een algemeen of technisch traject te volgen dat toegang biedt tot het hoger onderwijs. Leerkrachten hebben bovendien nood aan een betere voorbereiding op **meertalige en multiculturele klascontexten**, zodat zij de capaciteiten van leerlingen kunnen herkennen los van hun beheersing van het Nederlands of Frans. Tot slot mag onderwijsondersteuning niet abrupt

eindigen op 18-jarige leeftijd: voortgezette begeleiding, counselling, administratieve ondersteuning en **cultuursensitieve geestelijke gezondheidszorg** zijn essentieel om jongeren in het onderwijs te houden en voortijdige uitstroom naar laaggeschoold werk te voorkomen.

De toegang tot gemeentelijke diensten en sociale voorzieningen werd vaak als ingewikkeld en onnodig traag ervaren. **Door de administratieve procedures te vereenvoudigen**, wordt de toegang tot diensten die het welzijn van NBMV's moeten verbeteren, vergemakkelijkt. Diensten moeten in meerdere talen beschikbaar zijn en op een kindvriendelijke manier worden aangeboden. Als een dienst niet in meerdere talen kan worden aangeboden, moet er een tolk worden ingezet. Professionals die met NBMV's werken bij openbare dienstverleners, met name degenen die niet uitsluitend met NBMV's werken, moeten een opleiding krijgen over de specifieke kenmerken van NBMV's (juridische status, rechten, traumagerichte zorg en cultureel gevoelige praktijken).

Ten slotte kunnen stedelijke gemeenten een verschil maken door **de betrokkenheid van het lokale maatschappelijk middenveld en de burgers bij de opvang van NBMV's te bevorderen**. Gemeenten kunnen een krachtige, inclusieve boodschap uitdragen naar de burgers in hun gemeente en zo de houding in de samenleving beïnvloeden. Dit kan opnieuw leiden tot een betere integratie van NBMV's in de stad.

8. Conclusies

Dit lokale onderzoek richtte zich op de stad Brussel en had tot doel de on vervulde behoeften van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) en hun toegang tot openbare diensten in kaart te brengen. Op basis van het deskonderzoek en 25 interviews kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

Een belangrijke bevinding is dat het Belgische systeem ter ondersteuning van NBMV's nog steeds een **voortdurende spanning** weerspiegelt **tussen immigratiecontrole en kindervelzijn**. In de praktijk hangt de toegang tot bescherming, huisvesting en sociale ondersteuning – of die nu van de staat of van een non-profitorganisatie komt – vaak af van de juridische status van een minderjarige en niet van zijn of haar behoeften. Dit is in strijd met het beginsel van universele kindbescherming. "Zwerfkinderen" (*mineurs en errance*), of kinderen die buiten de asielprocedure vallen, blijven grotendeels uitgesloten van diensten, wat hun welzijn, kansen op integratie en toekomstperspectieven aanzienlijk schaadt.

Het systeem blijft versnipperd over federaal, regionaal en lokaal niveau. Deze versnippering, in combinatie met administratieve complexiteit, leidt vaak tot inconsistente toegang tot essentiële diensten, waaronder onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg en psychosociale ondersteuning. Stakeholders benadrukten dat hoewel veel organisaties blijken te geven van toewijding, flexibiliteit en innovatieve benaderingen bij de dienstverlening, de overkoepelende structurele beperkingen – zoals een tekort aan gespecialiseerde huisvesting, beperkte toegang tot geestelijke gezondheidszorg en langdurige bureaucratische procedures – het welzijn en de integratie van NBMV's voortdurend belemmeren.

De toegang tot essentiële diensten in Brussel lijkt ongelijk en is in veel gevallen ontoereikend. Hoewel basisgezondheidszorg (en spoedeisende hulp) in theorie

gegarandeerd is, vertragen bureaucratische belemmeringen (bijvoorbeeld OCMW-procedures) de toegang ernstig, vooral voor NBMV's zonder legale status of voor NBMV's die op doorreis zijn. De geestelijke gezondheidszorg is bijzonder ontoereikend, met lange wachttijden, beperkte cultureel passende of meertalige ondersteuning en te weinig gespecialiseerde zorginstellingen. De toegang tot onderwijs (OKAN/DASPA) wordt ook belemmerd door capaciteitstekorten, taalbarrières en uitsluitingen op grond van leeftijd of status. Taalintegratieprogramma's zoals DASPA en OKAN bieden een ondersteunende omgeving voor nieuw aangekomen minderjarigen, maar hun gesegregeerde structuur, beperkte capaciteit en onvoldoende follow-upmogelijkheden beperken de kansen op secundair en tertiair onderwijs.

Veel NBMV's zijn daarom sterk afhankelijk van hulp van het maatschappelijk middenveld en ngo's op lokaal niveau. Organisaties zoals Caritas International, Maison Babel, Mentor Jeunes/Escale en BelRefugees vullen belangrijke lacunes in de dienstverlening op lokaal niveau op door juridische, psychosociale en integratieondersteuning te bieden. Hun werk is echter sterk afhankelijk van projectgebonden of onstabiele financiering, en de wachttijden zijn lang. Op basis van dit onderzoek **hebben we vastgesteld dat er een sterke behoefte is aan meer structurele en langdurige ondersteuning op nationaal, regionaal en lokaal niveau.** Stakeholders riepen consequent op tot stabiele financiering, gespecialiseerde opleidingen voor professionals over specifieke kwesties met betrekking tot NBMV's en vereenvoudigde administratieve procedures, met name in de gezondheidszorg. Er zijn meer overbruggingsprogramma's nodig om de overgang van onderwijs naar werk of hoger onderwijs te ondersteunen, vooral voor jongeren met beperkte lees- en schrijfvaardigheid of taalvaardigheid.

Ondanks deze structurele tekortkomingen zijn er ook een aantal bemoedigende praktijken naar voren gekomen. Het voogdijstelsel, waarop alle NBMV's recht hebben, fungeert als een cruciaal beschermingsmechanisme dat de toegang tot juridische, educatieve en sociale diensten op zowel nationaal als lokaal niveau vergemakkelijkt. NBMV's met actieve en toegewijde voogden zijn beter verbonden met het sociale weefsel van de stad. Evenzo bieden OKAN/DASPA-scholen gestructureerde mogelijkheden voor taalkundige, culturele en sociale integratie, waardoor minderjarigen kunnen overstappen naar het reguliere onderwijs, hoewel dit grotendeels afhangt van de leeftijd waarop de minderjarige is aangekomen en zijn of haar eerdere opleidingsniveau.

Veel NBMV's meldden ook neutrale tot positieve ervaringen met de politie in België. Sommige stakeholders merkten op dat bepaalde politiediensten specifieke training krijgen voor NBMV's, wat wijst op positieve ontwikkelingen op het gebied van gemeenschapspolitie en professionaliteit.

Het Brusselse lokale netwerk van actoren die met NBMV's werken, vormt een samenwerkingsverband – zowel formeel als informeel – dat zich inzet om minderjarigen te ondersteunen, ondanks de systemische beperkingen. Professionals van verschillende instellingen tonen een grote betrokkenheid en expertise, en verschillende geïnterviewden merkten op dat het Belgische systeem voor NBMV's de afgelopen twintig jaar aanzienlijk is verbeterd.

Ten slotte **gaven veel minderjarigen aan zeer gemotiveerd te zijn om te studeren, te werken en een toekomst op te bouwen** in België, waarmee ze blijk geven van een opmerkelijke veerkracht ondanks trauma's, onzekerheid en on vervulde behoeften.

Bijlage 1: Referentielijst

Relevante rapporten:

- EMN Belgium. (2025). Asylum and Migration Overview - Belgium 2024. Available: [https://www.emnbelgium.be/sites/default/files/publications/RAPPO RTS%20ANNUELS%20%287%29.pdf](https://www.emnbelgium.be/sites/default/files/publications/RAPPO%20RTS%20ANNUELS%20%287%29.pdf)
- European Council on Refugees and Exiles (ECRE). (2025, June). *AIDA country report: Belgium – 2024 update*. Asylum Information Database. https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2025/06/AIDA-BE_2024-Update.pdf
- Caritas International (2023). Accommodating unaccompanied minors 'in transit' differently. <https://www.caritasinternational.be/en/asylum-migration-en/another-reception-is-possible-for-uam-in-transit-who-are-sleeping-on-the-street/>
- Child Focus. (2024). *Rapport annuel 2024*. Child Focus. https://childfocus.be/Portals/0/Rapport%20annuel%202024.pdf?ver=8FhvKXpjftNb-cV8y_WnWw%3D%3D
- Médecins Sans frontières, Médecins du Monde, BELRefugees, Caritas international, HUB Humanitaire, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Ciré (2025). *Politique de Non-*

accueil, Etats de lieux, Janvier 2025-Juin2025. www.caritasinternational.be/wp-content/uploads/2025/10/Dashboard_2025Janv-Juin_FR.pdf

Relevant academisch onderzoek:

- Bergset, K. *Et al.* (2025). On the reconstruction of family life and 'institutional forms of care': Family reunification with unaccompanied minors in Belgium and Norway. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 51(5), 1–19. <https://doi.org/10.1080/13691457.2025.2492852>
- De Graeve, K., Vervliet, M., & Derluyn, I. (2017). Between immigration control and child protection: Unaccompanied minors in Belgium. *Social Work & Society*, 15(1). <https://www.researchgate.net/publication/319542310>
- Van den Bogaard, R.-M., Groeninck, M., Verhaeghe, F., Orsini, G., & Vandevoordt, R. (2025). Policy Brief 6: Education: Entering and leaving OKAN [Policy brief]. REFUFAM. <https://refufam.be/wp-content/uploads/2025/01/PB6.-Education.-ENG.pdf>

Juridische / gerechtelijke referenties:

- Tribunal de première instance, Liège, Chambre de la famille. (2023, June 16). *Jugement Rrg n° 22/1560/B relatif à la reconnaissance en Belgique d'un acte de naissance guinéen* [Judgment Rrg No. 22/1560/B concerning recognition in Belgium of Guinean birth certificate]. Retrieved from https://www.vreemdelingenrecht.be/sites/default/files/media/files/2024-10/20230616_Rb_Luik.pdf
- Tribunal de première instance, Namur, division Namur, 2e chambre—Famille. (2024, April 17). *Jugement, Rôle n° 24/147/B* [Judgment, case no. 24/147/B]. Retrieved from https://www.vreemdelingenrecht.be/sites/default/files/media/files/2024-12/20240417_Rb_Namen.pdf

Power to UAMs: Ensuring Equal Access, Participation, and Voice at the Local Level
(Power2UUAMs, grant agreement number 101190452, CERV-2024-CHILD).

www.bridge-eu.org/power2uams

